

KAIRI LOOK

DANS
HET
STOF
UIT
DE
VLOER

Vertaald door Frans van Nes

2026 Prometheus Amsterdam

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Deze uitgave kwam mede tot stand dankzij de financiële steun van het Traducta-programma van Cultural Endowment of Estonia.

CULTURAL ENDOWMENT OF ESTONIA

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

Oorspronkelijke titel *Tantsi tolm pōrandast*

© 2025 Kairi Look/Loomingu Raamatukogu

© 2026 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en

Frans van Nes

Omslagontwerp Prometheus

Omslagbeeld Annie Ovenden. All rights reserved

2026/Bridgeman Images

Foto auteur Diana Tamane

Zetwerk ZetSpiegel, Leerdam

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 6176 7

*Elk begin is tenslotte
niet meer dan een vervolg,
en het boek der gebeurtenissen
ligt altijd open in het midden.*

Wisława Szymborska
'Liefde op het eerste gezicht'

Begin

Er is geen licht, er is geen tijd, maar er is ruimte, en die ruimte is warm. Ze deint en tolt, ze golft in haar eigen ritme. De grenzen rekken uit en veren terug, ze stuit tegen wanden en wentelt in een zachte schil. Ze is een begin, ze is een begin in een begin, haar tijd is nog niet gekomen, maar toch is ze er al, ze is in het spel, ze heeft een eigen plekje. Ze draait nu eens mee met de ene puls en soms met de andere, met alle pulsen die er geweest zijn en nog gaan komen.

Ze heeft geen naam, ze heeft geen woorden. Alles is nog helder en waar.

Begin

In het begin is er een fluistering. Een fluistering in je achterhoofd, geklop bij je slaap, onrust tussen je ribben. Jarenlang is het zo geweest en nu komt het naar boven, zoekend naar ruimte, een vorm en een taal. Hoe heet je?

Een goed kind heeft vele namen.

Daar klinkt de boardingcall.

Begin

Toen is het begonnen, zeggen ze naderhand. Het is begonnen, zeggen ze, al weten ze dat dit geen begin is, dat er geen begin bestaat, dat 'begin' alleen maar een reeks letters is, twee loze lettergrepen, een frommelige bol onder in een mand, die krachten verzamelt en zijn tijd afwacht, tot hij op een dag op de grond valt en in beweging komt. Soms rolt hij naar een hoek, achter een deur of een kast, tot hij wordt ontdekt en weer in de mand wordt gelegd, soms lijkt het alsof er uit elk begin een toren oprijst, die een beter uitzicht biedt. Maar dan stort die toren in, de puinhopen smeulen, verspreiden rook, vergaan tot as, voor de restanten bedenken ze een verhaal en een naam.

Op een dag kruipt er een kind tussen de sintels. Het hurkt neer, zoekt tussen de as, vist er een brokstuk uit, neemt het mee naar huis. De tijd verstrijkt en de vondst begint te verkruimelen, het begin kruipt uit zijn schulp, en ineens is het iets nieuws, ineens is het een pasgeborene, voor een ogenblik is het een onschuldig begin.

En het einde? Er zijn lentes, zomers, herfst, winters.

I

1

Wanneer ga je dood? vroeg het kind.

En de grootmoeder antwoordde: Binnenkort. Maar dat gaat je niets aan.

Het papier ritselt bij het omdraaien.

Wanneer ga ik dood? vraagt het kind.

En de grootmoeder antwoordt: Jij staat nog maar aan het begin.

Het kind zit op het vloerkleed in de kamer van de grootmoeder, eigenlijk de overgrootmoeder, en laat voor het eerst in haar leven het woord 'dood' over haar lippen komen. De dood komt niet voor in de dagen van het kind. Het kind denkt aan de sleeberg en aan de schommel, aan het boek waar Ouwe Joost in voorkomt, het kind denkt aan de kaas die ligt te zweten op de keukentafel, en aan de wolvensticker onder de stoel. Soms denkt het kind aan de Bijbel van de grootmoeder waar hakerige letters in staan. Maar aan de dood had het kind nog niet gedacht.

De kamer ruikt naar hartgespan en kamferzalf. Op het kastje ligt een bijbel. In de kast staan boeken. De gerimpelde, vlekkerige handen van de grootmoeder zijn het zachtste wat het kind kent. Die aaien over haar hoofd, helpen haar met aankleden, nemen haar op schoot, slaan de bladzijde om.

De wereld van de grootmoeder: een bed en een nachtkastje, een lamp met een gouden knopje, een doosje

pepermuntjes. Een bloementafeltje. Een boekenkast, een leunstoel, een vloerkleed. Een aloë. Een klerenkast. Over de rand hangt een wolkje-der-liefde. De deur van de kamer staat open, als de grootmoeder niet heeft besloten dat hij dicht moet zijn. Buiten wiegt een eekhoorn in de boomtop. De boom is een lijsterbes.

Zachtjes gaat de deur open. Het vloerkleed voelt ruw aan onder blote voeten.

Hier zwaaien ze samen de scepter: de grootmoeder en het kind.

In de Bijbel staat dat de goede mensen naar de hemel gaan, terwijl de slechte branden in de hel. Dat vindt het kind geen fijn idee. Ze is een zoet kind, ze is niet bang voor de hel, maar de gedachte aan de duivel die rondspringt tussen de likkende vuurtongen, op een of andere manier weet ze dat dat zijn natuurlijke manier van voortbewegen is, jaagt haar de stuipen op het lijf. In gedachten ziet het kind de duivel langs de hoog oplaaiende vlammen dansen, met heel hoge sprongen en zwaaiend met zijn rode drietand, mager en harig, met spitse zwarte oren, alleen zijn staart is kaal, aan het uiteinde zit een uitstaand kwastje, dat tegen de grond zwiept en gloeit als kool. Het kind houdt niet van hitte, ze is bang voor de sauna van haar oudtante op het platteland met zijn gloeiend hete metalen kuipen en zijn sissende warmwaterkraan, waar kokend water uit tevoorschijn spuit. Zulke kuipen gebruiken ze in de hel, om de zondaren in te koken, weet het kind zeker, de duivel heeft precies zulke schalen, glimmende zilveren kuipen, met handvatten. Maar de hel is een heel eind weg en ze brengen er alleen slechte mensen naartoe. Haar zal de duivel niet te pakken krijgen, haar zullen ze niet op het vuur zetten.

De radiator loeit en het kind zit op schoot, frunnikend aan de knoop van het jasschort van de grootmoeder. Boeken hebben de stem van de grootmoeder, pauzes en keelschrapen, geritsel en een ritme bij het omslaan van de bladzijden. De ene regel volgt op de andere, harmonieert met de volgende, en telkens als de grootmoeder een bladzijde omslaat, staat de wereld stil. Morgen gaat ze met de moeder sleeën en de grootmoeder leest voor. Overmorgen gaat ze met de moeder sleeën, het blijft maar sneeuwen, nog een keer, roept het kind, en de moeder trekt de slee lachend achter zich aan, en 's avonds leest de grootmoeder voor. Grootmoeder, boek, moeder, slee, grootmoeder, boek, moeder, slee. 's Avonds wordt het heel koud. De ijsbloemen glinsteren op de ramen.

Aan de deurpost hangt een schommel. Die is hard en rood. Helpen! commandeert het kind en de grootmoeder tilt haar erin. Duwen! roept het kind. De handen van de grootmoeder pakken het frame van de schommel beet. Harder! commandeert het kind, alles is stil, behalve de klok die loopt, tik-tak-tik-tak, en dan krijgt de schommel vaart. Steeds verder vliegt het kind en steeds hoger gaat de boog. Haar voeten bungelen omlaag, met haar tenen raakt ze de grond, dan met haar hielen, dan met de zolen van haar sloffen. De grootmoeder staat achter het kind. De schommel vliegt.

In de kamer zijn mythen en sprookjes, psalmen en een bijbel, een fotoalbum en een medisch handboek. De grootmoeder zit te dommelen met een boek op schoot. Het kind rukt aan de kaft. De grootmoeder verroert zich niet. Nu heeft het kind het boek in handen, nu ligt het op de grond. Ernaast ploft de bijbel van het nachtkastje neer. Het kind hijst zich in de leunstoel. Ze klimt op de armleuning en gaat op haar tenen staan. Het boek met de blauwe kaft staat aan het uiteinde van de bovenste plank. De vinger van het kind raakt de ruwe rug aan, kriebelkrabbel, het boek schuift dichterbij en valt in haar handen.

Het kind gaat op haar buik op de grond liggen, slaat de boeken open, licht het deksel van de doos en pakt haar viltstiften eruit. De lussen van de p's kleurt ze geel (Papa-moem, Petrus, podagra), de f'en rood (Filifjonka, Filistijnen, fibrose) en de o's roze (Toe-tikki, Mozes, psychose). De bladzijde waarop de eekhoorn doodvriest terwijl hij de IJsvrouw aankijkt, kleurt het kind lichtblauw en ze tekent een groot zwart kruis boven de eekhoorn. Ze schrijft haar naam erbij. De laatste letter schampt de mooie staart van de eekhoorn.

Het kind kleurt niet in het boek met het meisje met de hond. De letters staan dicht bij elkaar, het kind volgt ze met haar vinger. De regels dansen voor haar ogen. *Ga op een zomerse morgen eens naar de Stra...* leest het kind, ja, ga maar door, moedigt de moeder aan, *de Stra... Strandkade in Sto... Stockholm* – goed zo, zegt de moeder, volgende regel. *Ga op een zo...* de vinger glijdt over het papier, *zomerse morgen*, spelt het kind, dat heb je al gelezen, zegt de moeder, kijk, hier, het kind legt haar vinger naast die van de moeder, *om te kijken*, leest ze verder, *of je daar soms een wit kust... kustva...* ja, moedigt de moeder haar aan, dat hoort allemaal bij elkaar, *kustvaart...* goed zo, verder maar, klinkt de stem van de moeder, *kustvaartsch...*, spelt het kind, en ze haalt haar neus op, *kustvaartschee...* Haar stem wordt zwakker. Er valt een druppel op het papier.

Kustvaartscheepje, zegt de moeder. *Een kustvaartscheepje ziet dat Zeekraai i heet*. Nu komen de tranen in stromen. De moeder neemt het kind in haar armen, haar wang strijkt langs haar natte gezicht, haar druppelende neus. O, liefje toch. Het kind laat zich van haar stoel glijden. De deur van de kamer van de grootmoeder valt met een klap dicht.

De moeder zucht, leunt tegen de stoelleuning en pakt een appel van de schaal, voelt aan de wasachtige schil. Haalt het boek naar zich toe. Strijkt met de rug van haar

hand over de vergeelde bladzijde, veegt de tranen van het papier. *Ga op een zomerse morgen eens naar de Strandkade in Stockholm*, leest ze, en neemt een hap van de appel, *om te kijken of je daar een soms een wit kustvaart-scheepje ziet dat Zeekraai 1 heet*. De tijd stuift voorbij. Ze ligt in de wintervakantie op haar buik op bed en krijgt de Timmermanshoeve maar niet uit haar hoofd, daar staat ze al voor het huis, op een stralende junidag, en daar heb je oom Melker die met zijn waterleiding bezig is, en de moeder moet lachen, ze moet zo hard lachen dat het kind in de keukendeur komt staan en haar niet-begrijpend aankijkt.

Vanaf nu zitten er gaatjes in het boek.